

**Волинська обласна громадська організація
«Центр Правової Допомоги»**

**Білоцерківська міська громадська організація
«Правова єдність»**

**Білозерська районний осередок
Херсонської обласної молодіжної громадської організації
«Молодіжний центр регіонального розвитку»**

ДОМАШНЄ НАСИПЬСТВО: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Редагування: Наталія Козир
Макетування та верстка:

ВІД УПОРЯДНИКІВ

Посібник є результатом спільної діяльності трьох громадських організацій – **ВОГО «Центр правової допомоги»** (м. Ковель Волинська обл.), **БМГО «Правова єдність»** (м. Біла Церква Київська обл.) та **БРО ХОМГО «Молодіжний центр регіонального розвитку»** (смт. Білозерка Херсонська обл.). Створення посібника стало можливим завдяки підтримки Міжнародного Фонду «Відродження» за результатами втіленого проекту «Посилення правових можливостей жінок, які зазнали насильства в сім'ї».

При вказаних громадських організаціях створенні та діють Центри правової інформації та консультації, що входять до Мережі Ініціативи «Посилення правових можливостей бідних верств населення».

«Дієві юридичні права – це не розкіш, без якої можуть обійтися, а загальна необхідність. Виключення бідних верств населення із сфери діяльності закону – це не лише вражаюча несправедливість, це означає позбавлення їх можливості покращити своє життя, і є фактором, який стримує розвиток бідних країн».

*Доповідь Комісії ООН
з Посилення правових можливостей бідних верств населення
«Як зробити закон доступним для кожного», 2008 р.*

У 2008 році ООН створює Комісію з посилення правових можливостей, до якої входять впливові державні діячі, політики та науковці світового рівня. Її очолили Мадлен Олбрайт та Ернандо де Сото.

В ході своєї роботи Комісія дійшла висновку, що подолати глобальну бідність неможливо за рахунок суто «чистої благодійності» – прямої фінансової допомоги країнам, що розвиваються. Натомість, необхідно **зміцнювати загальноприйняті механізми правового захисту та розширювати сферу їхнього застосування, тоді зусилля людей з подолання бідності будуть більш ефективними.**

Висновки Комісії, викладені у звіті «Як зробити закон доступним для всіх» були схвалені **Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН «Посилення правових можливостей та викорінення бідності»** від 5 березня 2009 року.

Згідно концепції «Посилення правових можливостей бідних

Всі думки викладені в посібнику, належать їх авторам, МФ «Відродження» не завжди поділяє думки та вислови авторів та не несе відповідальність за інформацію використану при написанні посібника.

виповнилось ще і п'яти роцків. Забравши лише деякі найбільш необхідні речі, Юлія разом із сином переїхали до бабусі. При цьому жінка розуміла, що це не вихід, що потрібно діяти рішуче, вимагати розлучення від чоловіка, який нехтує усіма нормами поведінки, кривдить її та дитину. Але ускладнювало ситуацію те, що Юлія жодного разу не зверталася до міліції, або зафіксувати факти побиття та неналежної поведінки чоловіка. Кожного разу вона сподівалася «що більше такого не повториться» – хотіла зберегти родину.

Що робити за таких обставин? Юлія розгубилася.

Але, як зазвичай буває у житті, порятунок прийшов звідки його ніхто й не чекав. Якось Юлія почула про громадську організацію, яка безкоштовно допомагає жертвам насильства. Розпитавши про цю організацію, Юлія на початку грудня 2012 року звернулася до Центру правової інформації та консультації **Волинської обласної організації «Центр Правової Допомоги»** з проханням захистити її від чоловіка. Жінці дуже пощастило, бо саме з грудня Центр розширив сферу своїх послуг, доповнивши їх наданням правової допомоги жертвам домашнього насильства в рамках проекту «Посилення правових можливостей жінок, які зазнали насильства в сім'ї».

«Вона настільки була перелякана, знервована і просила про допомогу, що ми вирішили обов'язково брати участь у судовому процесі щодо розірвання шлюбу», – розповідає керівник проекту та голова громадської організації Олена Матвійчук. Вона згадує, як важко було вмовити Юлію свідчити проти чоловіка у суді:

При першій зустрічі з кривдником у суді пані Юлія злякалась і через сильне хвилювання деякий час не могла вимовити ані слова. Але відчувши нашу підтримку змогла знайти в собі сили і розповісти, чому вона хоче розірвати шлюб. Саме у суді виникла ще одна проблема – було обмаль доказів жорстокої поведінки чоловіка Юлії. Насправді, до них відносились тільки слова жінки. Якщо взяти до уваги, що одним із завдань судочинства є примирення сторін, то суддя щораз намагалась примирити чоловіка й жінку, не звертаючи особливої уваги на слова пані Юлії, оскільки доказів протиправних дій щодо її з боку чоловіка не було. Але ж варіант примирення не задовольняв Юлію. Тому юристи Центру навели інші доводи – щодо порушення психологічного стану дитини, яка стала свідком знущань над мамою, необхідності втручання сторонньої допомоги для відновлення здоров'я дитини, а також погіршення нервової системи самої заявниці. Тільки це змогло переконати суд у неможливості примирення сторін та не надавати строку для примирення. Суд відразу виніс рішення про розірвання шлюбу.

Після пережитого стресу Юлія та Дмитрик потребують допомоги психолога. Їм знадобиться час, щоб звикнути до нормального життя без страху та побоїв. Але важливо, що Юлія знайшла в собі сили сказати «Ні» насильству у родині, чим дала шанс собі й Дмитрику на нове щасливе життя.

**Під редакцією Херсонського обласного
Фонду милосердя та здоров'я**

РОЗДІЛ 1.

СТЕРЕОТИПНІСТЬ МИСЛЕННЯ ТА БАЙДУЖІСТЬ ГРОМАДИ

***Ой там за горою, там за крем'яною
Не по правді жиє чоловік з жоною.
Вона йому стелить білу постелечку,
Він на ню готувить з дроту нагаєчку***
(Народна творчість)

Ось так говориться про жіночу долю в більшості українських пісень, досліджуючи які ще І.Франко писав: «Зустрічаємо дуже багато так сумовитих, так жалібно болющих, розвиваючих нам таку многоту недолю, що, вдумавшись в ті пісні і в те життя, котре їх викликало, ми не можемо не вжахнутись, не спитати самих себе: невже се правда?!». Так, на жаль, сьогодні це все є правдою. А ще доведеними та встановленими є факти байдужого ставлення суспільства до проблеми домашнього насильства.

Багато що змінилось за останні десятиліття. Змінюється уявлення про те, що таке сім'я і якою вона має бути. Але з покоління в покоління передаються правила життя в сім'ї. Ще не так давно чоловік був одноосібним її главою, жінка повинна була йому коритися, граючи підпорядковану роль. Дуже часто чоловік зганяв злість і незадоволення на більш слабких членів своєї сім'ї, застосовуючи силу.

Так було колись. А що є зараз? Наразі ситуація в цьому сенсі мало змінилася. Більш того, від домашнього насильства сьогодні страждають не лише жінки, але й чоловіки, люди похилого віку та діти. Проблема насильства вже не є проблемою лише сім'ї, і в багатьох країнах, в тому числі і в Україні, прийнято відповідні закони, що передбачають відповідальність насильника за заподіяне зло. Втручання держави в сім'ю, де вчиняється насильство, не є порушенням таємниці приватного життя.

Що ж є причинами домашнього насильства? Що можуть вдіяти уповноважені державні органи? Як може громадськість вплинути на викорінення паразитичного явища домашнього насильства? На ці та інші запитання намагались відповісти організації – учасники Проекту.

На сам перед, необхідно змінювати думку громадськості щодо домашнього насильства, показувати, що це не лише проблема конкретної сім'ї, а в першу чергу порушення прав людини. Як це робити? Публічні заходи, як частина комплексного підходу. Результати такого впливу можна

побачити на прикладі БМГО «Правова єдність» м. Біла Церква. Наприклад, опитування громадян, дає змогу не лише отримати статистичні дані, а й заставляє задуматись опитуваних про цю проблему і зрозуміти, що домашнє насильство стосується кожного.

В цілому в межах Проекту було опитано понад 1500 осіб. В ході реалізації проекту під час соціологічних опитувань та анкетувань з'ясувалось, що переважна більшість пересічних громадян вважають, що домашнє насильство – це застосування фізичної сили по відношенню до беззахисних людей в родині. Тобто, насильство асоціюється з побиттям, нанесенням тілесних ушкоджень, синців чи травм.

Однак, учасники проекту зафіксували вчинення кривдниками не лише фізичного, а й психологічного, сексуального та економічного насильства. Ми дізнались, що жертви насильства в першу чергу страждають від фізичного насилля та жорстокого поводження загалом: різний психологічний вплив на подружжя, погрози розлучитись, забрати дітей, позбавити засобів до існування, житла, їжі, грошей, небажане сексуальне домагання, його вчинення.

Розпочавши реалізацію проекту в Білій Церкві з громадської бесіди зі студентами у місцевому ВНЗ ми з'ясували ставлення молоді до домашнього насильства. Це проілюстровано символічним «голосуванням», де

наклеювали сердечка під гаслом «Насильство – це проблема» чи «Насильство не є проблемою».

Цікаво було дізнатись у працівників **Білоцерківського Центру соціальних служб у справах сім'ї, дітей та молоді** які саме види домашнього насильства вони виявляють у своїй роботі. Під час робочих зустрічей,

вих нарад, з'ясували, що в цілому портрет жертви такий:

Жінки віком від 18 до 45 років, не залежно від освіти, соціального статусу, зловживання алкоголем, наявності дітей в родині.

Портрет кривдника:

Від 30 до 60 років, здебільшого не працює, зловживає алкоголем.

Портрет сім'ї:

1. Звичайна сім'я (у меншому відсотковому значенні не благополучна та неповна сім'я, де є співмешканці)

2. Є діти

3. Середній рівень доходу.

Відмічено, що наявність житла в родині не впливає на вчинення насильства.

Окремо необхідно розглядати вчинення насильства в так званих благонадійних сім'ях, де не працює жінка, а працює чоловік та займає певний соціальний статус.

Виявлена також стійка тенденція застосування насильства до людей похилого віку. Серед причин такого виду насильства виділено нетерпимість до старих людей, роздратування їх безпомічністю, фінансова залежність їх членів родини від отримуваної ними пенсії, потенційна спадщина.

Під час тренінгів, робочих зустрічей з **працівниками органів внутрішніх справ і дільничних міліціонерів** було опитано 68 осіб (серед яких 57 чоловіків та 11 жінок) і отримано такі результати:

Портрет жертви:

Жінки віком від 25 до 55 років, віктимна поведінка жертви, здебіль-

шого зловживає алкоголем, не залежно від освіти, соціального статусу, наявності дітей в родині.

Портрет кривдника:

Від 20 до 65 років, не працює, зловживає алкоголем чи наркотиками.

Портрет сім'ї:

1. Не благополучна та неповна сім'я

2. Є діти

3. Низький рівень доходу.

Відмічено, що наявність окремого житла не впливає на вчинення насильства.

Дільничні міліціонери відстоюють думку, що в більшості випадків жінка є винною у вчиненні акту насильства щодо неї, вона провокує кривдника своєю поведінкою, нестійким емоційним станом, нестримністю у виказуванні ставлення до чоловіка.

Під час проведення **круглів столів** в Білій Церкві, де реалізовували проект, представники міліції вказали:

Олег Микитюк, заступник начальника відділу дільничних інспекторів міліції *«У 2012 році зафіксовано 947 звернень з приводу насильства в сім'ї. І це на 213 звернень більше, ніж минулого року».*

Валентина Степашкіна, заступник начальника відділу у справах сім'ї, дітей та молоді *«З цих 947 звернень 28 скарг від чоловіків, які зазнали побиття від жінок. Лише 667 було направлено до нашого відділу. Зафіксовано 56 випадків насилля, свідками якого стали діти. Варто зауважити, що у цих випадках під опіку взято 13 сімей».*

Валентина Кисельова, начальник відділу служби у справах дітей *«Зараз у нас на обліку перебуває лише 4 дитини, які постраждали від насилля. Але я не погоджуюсь з цією цифрою, це неправдива статистика. Таких дітей в десятки разів більше».*

Важливим етапом в реалізації проекту стала громадська молодіжна акція «Молодь проти насильства», та «Скажи «ні» домашньому насильству!

В Білій Церкві в межах проекту 22 квітня 2013 року працівники Центру правової інформації та консультацій разом із студентами юридичної клініки Білоцерківського національного аграрного університету – волонтерами БМГО «Правова єдність» провели масштабну громадську акцію. Метою акції було привернення уваги гро-

матськості до проблеми насильства, з'ясувати як люди реагують на прояви насильства, чи заступиться хтось за жінку, яку ображають, принижують, щодо якої вчиня-

насильства у телепередачах, Інтернеті), провокаційну поведінку кривдника і жертви.

На питання, чи ви б втрутились, якщо б бачили вчинення насильства: на вулиці: 91 % відповіли «ні»; з сусідами: 72 % відповіли «ні»; з рідними, близькими 98 % відповіли «так».

Цікавою виявилась статистика ставлення людей до проблем домашнього насильства серед молоді, людей віком до 45 років, та громадян більш старшого віку. Серед молоді спостерігають більш оптимістичні настрої та ставлення до домашнього насильства як до актуальної проблеми, яка потребує втручання суспільства у її подолання. Саме серед людей віком від 45 років спостерігались поради «терпіти» у випадках вчинення насильства та відповіді, що нічого у випадку вчинення насильства держава не може зробити.

З'ясувавши, що молодь небайдуже та більш прогресивніше ставиться до вирішення проблеми домашнього насильства ми провели додаткове соціологічне опитування серед 176 респондентів віком від 17 до 25 років. Отримали такі дані.

1. Не погоджуються у тому, що домашнє насильство зустрічається лише в бідних та неблагополучних сім'ях 93 %, всі інші відповіли «частково».

2. Проблема домашнього насильства вважають актуальною 72 % опитаних.

3. На запитання чи зустрічались ви особисто з фактами домашнього насильства відповіли так 33 % опитаних, інші - «лише чув за таку проблему».

4. Респонденти рекомендують так діяти у випадках домашнього насильства: 87 % звернутись до міліції, соціальних служб; 25 % звернутись до родичів; 11 % звернутись до психолога; 8 % спробувати налагодити хороші стосунки в сім'ї.

5. Молодь серед основних чинників, які породжують домашнє насильство виділила: неналежне виховання дітей в ранньому віці, низький рівень інтелектуального розвитку, відсутність навиків спілкування з людьми, зловживання алкоголем, кризовий соціальний стан бідних сімей.

6. На запитання, кого потрібно вилучати з сім'ї, респонденти відповіли: кривдника – 87 %, дітей – 42%, жінку – 26 %.

7. На важливе запитання, що потрібно робити у нашому місті з тим, щоб насильство не вчинювалось відповіли: проводити різні акції, привертати увагу громадськості до проблеми, проводити активну роз'яснювальну роботу серед молоді, школярів, що насильство – це прояв слабкості – 76%; розповсюджувати інформацію про те, як діяти у випадках насильства, куди звертатись – 62%; проводити опитування в школах, дитсадочках з тим, що виявляти факти насильства та реагувати на них, проводити спеціальні навчання, тренінги для батьків, міліції – 15%; робити спеціальні заклади, де тримати кривдника – 11 %; песимістичні відповіді, що нічого не допоможе склали 5%.

психологічною допомогою зверталися переважно жінки, що становить 78% від усіх звернень. Основна частина цих звернень відбувалася вже по результату вчинення факту насильства, і лише 2 % екстрені звернення.

З початку реалізації проекту громадяни, що зазнавали домашнього насильства дізнавалися про роботу Проекту та існування телефону довіри з засобів масової інформації та інформаційних листівок. Після проведеного тренінгу для працівників органів внутрішніх справ зросла кількість звернень від постраждалих, оскільки дільничні інспектори зазвичай першими приходять на допомогу жертві домашнього насильства.

За порадою дільничного інспектора Стаднюка Руслана Олександровича **(на фото)** до нас звернулася жінка, яка була на межі нервового зри-

ву, оскільки чоловік почав зловживати алкоголем і часто перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння вчиняв домашнє насильство щодо неї. Так, після юридичних консультацій, після роботи з психологом Білоцерківського міського Центру соціальної служби для сім'ї дітей та молоді вона повірила у свої сили змінити ситуацію у власній сім'ї, вона змогла переконати чоловіка в тому, що він вчиняючи насильство стає не лише правопорушником, а й власноруч руйнує їхню родину. І вони разом ходили до психолога і налагоджували сімейні стосунки. Крім того, вона виявила бажання допомагати жінкам, які потерпають від насильства і погодилася дати інтерв'ю місцевій газеті де розповіла свою історію і закликала жінок, які страждають від домашнього кривдника не мовчати, а зібратися духом і стати на свій захист.

Як зазначають дільничні інспектори «З моменту реалізації Проекту в нашому місті, вони більш відповідально стали відноситися до випадків

НАСИЛЬСТВО НЕ ВХОДИТЬ.

**Людина починається з добра
Не говори про доброту,
Коли ти нею сам не сяєш,
Коли у радощах витаєш,
Забувши про чужу біду.
Бо доброта — не тільки те,
Що обіймає тепле слово,
В цім почутті така основа.
Яка з глибин душі росте.
Коли її не маєш ти,
То раниш людяне в людині.
Немає вищої святині,
Ніж чисте сяйво доброти.**

(народна творчість)

Повні матеріали результатів реалізації проекту та звіти розміщені на сайті організації <http://pravova-ednist.com.ua>

Отже, необхідно змінювати суспільну думку щодо проблеми домашнього насильства, варіанти як це робити – ви вже знаєте – креативність у підходах заохочується.

В нашій державі існує ціла мережа відповідних закладів та установ, до повноважень яких відноситься діяльність у сфері запобігання насильства в сім'ї. Однак, дуже часто люди, які працюють в таких закладах і установах та об'єднанні спільною метою, навіть, не знають один одного.

Як повернути систему захисту потерпілих від домашнього насильства обличчям до потерпілих, як налагодити співпрацю між органами, установами та громадськими організаціями та сприяти виробленню спільного індивідуального підходу у випадку вчинення насильства в сім'ї знають учасники Проекту БРО ХОМГО «Молодіжний центр регіонального розвитку» та діляться набутим досвідом у наступному розділі.

фізичного насильства 49% звернень від загальної кількості
з економічного насильства – 36%
з психологічного насильства – 12%
з сексуального насильства - 3%

Діаграма № 2 відображає відсоткове співвідношення звернення чоловіків залежно від виду насильства.

Фізичне насильство – 18%

Економічне – 37%

Психологічне - 45%

Сексуальне насильство – звернень з боку чоловіків не зафіксовано.

P.S. Відсотки я рахувала за грудень – жовтень місяць з розрахунку нашої статистики:

жінок- 51; чоловіків – 11.

жертв такого насильства: кризові центри для членів сімей, в яких вчинено насильство в сім'ї або існує реальна загроза його вчинення, та центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї.

Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи і організації незалежно від форми власності, об'єднання громадян, а також окремі громадяни можуть сприяти у здійсненні заходів з попередження насильства в сім'ї.

З метою вивчення ситуації, налагодження взаємодії та співпраці з суб'єктами протидії насильству в сім'ї було проведено ряд круглих столів на місцях як на рівні районів та міст, так і на рівні сел.

Так, 17 січня 2013р. в с.м. Білозерка Херсонської області відбувся районний **круглий стіл «Взаємодія державних установ, правоохоронних органів та громадських організацій задля попередження насильства в сім'ї»**, який організував **«Молодіжний центр регіонального розвитку»** спільно з **Білозерським центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді**.

Учасники круглого столу звітували про свою роботу, обговорювали **проблемні питання та узгоджували механізми взаємодії**.

Про статистичні результати роботи Білозерського РВ УВМС щодо попередження насильства в сім'ї доповів заступник начальника сектору дільничних інспекторів міліції старший лейтенант Жданов Олександр: *«Всього у 2012 році до правоохоронних органів за допомогою і з повідомленням про насильство в сім'ї звернулося 253 особи, серед яких 236 жінок та 17 чоловік. Дільничними інспекторами міліції було винесено 180 офіційних попереджень. Станом на 02.01.2013р. на обліку з приводу*

В результаті учасникам круглого столу вдалося скоординувати спільні дії державних установ та громадських організацій для надання комплексної допомоги потерпілим від домашнього насильства:

1. Визначено відповідальних осіб в кожній установі, до яких можна переадресувати потерпілих громадян, які звернулися за правовою допомогою до Центру правової інформації та консультацій.
2. Визначено тематику та терміни проведення відповідного навчання для дільничних та їх помічників, а також соціальних працівників.
3. Необхідно провести відповідні навчання для представників шкіл, дитячих садочків, ФАПів та членів виконкомів сільських рад.
4. Приділити значну увагу інформаційно-просвітницькій роботі з населенням, використовуючи доступні засоби: публікації в районній газеті, листівки, акції.
5. Забезпечити доступ до інформації громадян з віддалених населених пунктів шляхом проведення виїздів юриста та спеціалістів відповідних служб.

Щоб глибше дослідити механізми взаємодії суб'єктів протидії насильству в сім'ї на місцях, на протязі лютого-червня 2013 року у Білозерському районі Херсонської області були проведені «кущові» круглі столи в 17 сільських радах. Учасники цих заходів обговорювали ситуацію у сфері попередження насильства в сім'ї, яка склалася на території сільських рад, та питання, які заважають цю ситуацію виправити.

На необхідності більш суворого покарання для кривдників учасники круглих столів наголошували неодноразово. Так, у с. Чорнобаївка про це заявив дільничний інспектор міліції Віталій Опихайленко: *«У більшості випадків потерпілі від домашнього насильства самі сплачують штраф за свого кривдника. Тому покарання у вигляді штрафу не веде*

до виправлення кривдника чи хоча б усвідомлення ним своєї провини. Зважаючи на це, жінки лише у крайніх випадках звертаються по допомогу до дільничних інспекторів».

Громадський помічник в с.Станіслав Балюк Михайло розповів про недоліки чинного законодавства: «На жаль, згідно нашого законодавства, дільничний інспектор має право затримати кривдника в опорному пункті лише на 1 годину, а не на 15 діб, після чого він повертається додому і проявляє вдвічі більшу агресію по відношенню до жертви. Самі ж потерпілі часто мовчать та не звертаються за допомогою, сподіваючись, що все скоро мине та ніколи не повториться. Дуже добре, що громадські організації звернули увагу на цю проблему, так як раніше ми не знали куди направляти потерпілих за юридичною допомогою».

Сільський голова Східного Богдан Мацула відзначив роль міліції у протидії насильству в сім'ях: «На території сільської ради проживають 400 сімей. Це порівняно небагато, і ми знаємо, хто і як живе. Випадки домашнього насильства трапляються дуже рідко, і переважно це ті самі неблагополучні сім'ї. Слід зауважити, що однією з головних причин насильства в сім'ї є законодавчо неврегульована безкарність кривдників. У більшості випадків потерпають діти, а кривдниками є батьки-алкоголіки. Сільська рада та соціальний працівник не мають достатніх повноважень, щоб уплинути на таких людей, а дільничний інспектор працює в декількох селах і у с.Східне приїжджає рідко. Щоб навести правопорядок, дільничний має перебувати в селі постійно та проводити не тільки роботу з кривдниками, а й профілактичні заходи – як із батьками, так і з дітьми».

Про економічну взаємозалежність жертви та кривдника розповіла фахівець із соціальної роботи в селі Чорнобаївка Світлана Тарасенко: «Якби жінки були більш незалежні та самореалізовані в житті (мали б роботу, гідну заробітну плату), то випадків домашнього насильства було б менше. Адже часто жінки, які опинилися в такій ситуації, економічно залежні від свого кривдника, вони ведуть домашнє господарство та виховують дітей, житло перебуває у спільній власності чи належить чоловікові. Таким жінкам потрібна допомога фахівців – і психолога, і соціального працівника, і юриста. Є потреба у виїзних консультаціях психолога».

Про проблеми у роботі з недобрросвісними батьками розповіла секретарка Киселівської сільської ради Оксана Урсал: «У нашій практиці випадки домашнього насильства трапляються переважно в неблагополучних сім'ях. Батьки отримують соціальні виплати на дітей, проте

батьків, щоб вони переглянули своє ставлення до дітей, усвідомили, що своїми словами та вчинками причиняють біль та руйнують їх».

Завдяки налагодженій співпраці із органами місцевого самоврядування у 17 сільських радах, фельдшерських пунктах, навчальних закладах, бібліотеках та пунктах охорони громадського порядку жителі 24 селищ мають можливість отримати необхідну інформацію про допомогу у випадках домашнього насильства.

Аналізуючи та узагальнюючи інформацію, яку ми отримали від учасників «кущових» круглих столів, можна зробити висновок, що основними недоліками при організації взаємодії суб'єктів протидії насильству в сім'ї є:

1. Відсутність у правоохоронних органів ефективних інструментів запобігання насильству в сім'ї (недієвість захисних приписів, слабка міра покарання кривдників);
2. Відсутність належних та ефективних законодавчих і нормативних актів для організації міжвідомчої взаємодії у вирішенні проблеми насильства в сім'ї;
3. Недостатня фінансова підтримка програм протидії насильству в сім'ї з боку держави;
4. Низька інформованість населення про шляхи вирішення проблеми домашнього насильства;
5. Необхідність зміни ставлення суспільства до проблеми домашнього насильства, переведення її з розряду особистих, сімейних, приватних в ряд соціальних, суспільнозначущих.

Також слід відмітити, що в деяких випадках організація взаємодії у протидії насильству у сім'ї ускладнюється ще й небажанням потерпілих визнавати сімейні проблеми, що стає перешкодою для залучення різних державних або громадських структур для зменшення негативного впливу і можливості попередити насильство.

Моніторинг відповідей на інформаційні запити

На запит до Білозерської РДА щодо надання інформації про роботу спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї у 2011-2012 роках, ми отримали інформацію про роботу Білозерського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, служби у справах дітей, а також загальноосвітніх навчальних закладів ра-

ВІДСУТНІСТЬ ЕФЕКТИВНОГО ЗАХИСТУ ПОТЕРПІЛИХ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА З БОКУ ДЕРЖАВИ.

За час реалізації проекту «Посилення правових можливостей жінок, які зазнали насильства в сім'ї», за підтримки МФ «Відродження» історій, коли міліція не діє вистачало, однак і вистачало також і історій, коли міліція і ми – юристи організацій, нічим не могли допомогти жертвам домашнього насильства і на це було ряд причин.

Проблему відсутності ефективного захисту можна поділити умовно на декілька основних під проблем:

- **одна з них це відсутність кримінальної відповідальності за вчинення насильства в сім'ї;**

У попередньому розділі зазначались висловлювання щодо доцільності та необхідності криміналізації дій у випадку вчинення домашнього насильства. На сьогоднішній день покарання призначають в основному у вигляді штрафу, що несе навантаження на бюджет сім'ї, однак ніяк не сприяє виправленню особи.

ІЗ ІСТОРІЙ РОБОТИ ЦЕНТРУ

Ольга, 35 років, двоє дітей, 10 і 7 років.

«Мене чоловік вночі вигнав з дому в нічній сорочці разом з старшим сином. Сказав, що це його власність і він може робити все що хоче... я зателефонувала в міліцію, вони приїхали і чоловік мене впустив до дому, але через два місяці прийшло повідомлення про обов'язковість сплати штрафу... наступної ночі він мене знову вигнав...міліція вже не приїхала...»

Відповідно до ст. 173-2 КУпАП відповідальність за вчинення насильства в сім'ї може бути у вигляді накладення штрафу від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від тридцяти до сорока годин, або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням двадцяти відсотків заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'яти діб.

Велика кількість осіб, які вчиняють насильство в сім'ї, є безробітними або працюють неофіційно, тому виправні роботи зазвичай не застосовують.

Адміністративний арешт теж дуже рідко застосовують, оскільки після

ІЗ ІСТОРІЙ РОБОТИ ЦЕНТРУ

Ірина П., 38 років

«Я розлучилась з чоловіком через те, що він мене бив, але і на сьогоднішній день він не дає мені спокою, постійно телефонує, погрожує, шле смс-повідомлення. Я декілька раз змінювала операторів та номери телефону, але якимось чином він взнає цю інформацію і знову телефонує, пише.... Дійшло до того, що я стала боятись піднімати слухавку ... Звернення до міліції нічого не дали...»

Законом України «Про попередження насильства в сім'ї» передбачено один із способів впливу на порушника – винесення захисного припису, згідно з яким забороняється чинити певну дію (дії) по відношенню до жертви насильства в сім'ї. Серед переліку можливих заборон – ведення телефонних переговорів з жертвою, розшукування чи відвідування її, тощо.

Відповідальність за невиконання захисного припису передбачена в ст. 173-2 КУпАП (вказана вища). Однак, обов'язок доказування не виконання захисного припису лежить на жертві, а відповідальність є малозначною. Тому, на сьогоднішній день, на жаль, захисні приписи не виконують свого основного призначення – захищати жертву від негативного впливу порушника, а більше слугують декларативною нормою.

Рекомендації – передбачити більш сувору відповідальність за невиконання захисного припису та удосконалити механізм спостереження за виконанням захисного припису.

В даному конкретному випадку, нам вдалося притягнути винну особу до відповідальності за невиконання захисного припису, однак збір доказів потребував затрати часу і подання окремих запитів. Окремо була проведена з порушником співбесіда у відділку міліції. На сьогоднішній день, дзвінки та погрози припинились.

Зважає, що в кожному окремому випадку вчинення насильства в сім'ї необхідно зважати на всі обставини та намагатись визначити план дій і заходів, які найкраще захистили б жертву від порушника, захистили її майнові та сімейні права. Адже, дуже часто, дії щодо захисту жертви від домашнього насильства стають лише однією ланкою в ланцюжку послідовних дій, метою яких є захист прав та інтересів.

- відсутність в законодавстві поняття домашнього насильства, як наслідок багато категорій осіб просто не попадають під дію ЗУ «Про попередження насильства в сім'ї».

ІЗ ІСТОРІЙ РОБОТИ ЦЕНТРУ

Катерина О., 26 років, має дитину 3 роки

«Мій чоловік прийшов на підпитку і почав вимагати, що б я негайно дала їсти. Я саме в той час вкладала доньку спати. Він витяг мене з кімнати доньки за руку, закрив двері і почав давати ляпаси поки я не впала.... Я зателефонувала до міліції, вони приїхали через 20 хв. і ... поїхали, не сказавши що я маю робити. Через деякий час випадок повторився і я вирішила діяти. Прийшла до відділку міліції і попросила хоч якийсь матеріал по тому, що вони приїжджали, на що мені відповіли, що потрібно було «зняти побої», бо лише тоді порушується кримінальна справа, а так як я цього не зробила, то мій випадок було зареєстровано як звернення громадян».

Відповідно до ст. 477 КПК України Кримінальним провадженням у формі приватного обвинувачення є провадження, яке може бути розпочате слідчим, прокурором лише на підставі заяви потерпілого щодо кримінальних правопорушень, передбачених: частиною першою статті 122 (умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження без обтяжуючих обставин), статтею 125 (умисне легке тілесне ушкодження), частиною першою статті 126 (умисне завдання удару, побоїв або вчинення інших насильницьких дій, без обтяжуючих обставин) та ін.

Таким чином, справи у випадку вчинення насильства в сім'ї, що завдало легких тілесних ушкоджень чи ушкоджень середньої тяжкості порушуються лише за заявою потерпілої сторони.

Однак, такі заяви десь «губляться», якщо реєструються, а що дуже часто просто не реєструються. Навіть, коли заява була зареєстрована і відповідно до кримінального процесуального законодавства справа повинна бути розглянута протягом двох місяців, то такі строки зазвичай порушуються. Розгляд таких справ в середньому триває три місяці, за умови постійного «нагадування» потерпілої сторони.

Отже, необхідно з'ясувати, якими внутрішніми нормативними актами керуються слідчі органів внутрішніх справ при розгляді таких справ, що дозволяє уповноваженим органам затягувати розгляд справ та взагалі не реєструвати заяви від потерпілих.

Після проведення вказаної роботи, необхідно рекомендувати органам внутрішніх справ внести зміни до підзаконних нормативно-правових актів, з метою пришвидшеного розгляду справ у випадку вчинення насильства в сім'ї у вигляді нанесення тілесних ушкоджень.

Що ж робити, коли пройшло понад три тижні з моменту звернення та «зняття побоїв», а жертву ніхто не викликає? Варто написати офіційний

За допомогою та більш детальнішою інформацією Ви завжди можете звернутись до організацій, які реалізували проект «Посилення правових можливостей жінок, які зазнали насильства в сім'ї» за підтримки МФ «Відродження» та до Міжнародного жіночого правозахисного центру «Ла Страда-Україна» за наступними контактами:

Гаряча лінія з протидії домашньому насильству Міжнародного жіночого правозахисного центру «Ла Страда-Україна»

0-800-500-33-5 або 386
<http://www.la-strada.org.ua/>

ВОГО «Центр правової допомоги»

Волинська обл. м. Ковель, вул. Грушевського, 14 тел. 095-623-40-11 голова організації Олена Матвійчук
e-mail: legal_aid@ua.fm сайт www.legalaid.in.ua

БМГО «Правова єдність» Київська обл. м. Біла Церква, вул. Леваневського, 55 тел. 050-35-75-403 заступник голови Ольга Настіна
<http://pravova-ednist.com.ua>

БРО ХОМГО «Молодіжний центр регіонального розвитку»

Херсонська обл. смт. Білозерка, вул. Карла Маркса 86 А/2 тел. (05547-)
33-7-68
Голова організації Елла Петренко www.bilozerka-moloda.org

З ПОБАЖАННЯМИ УПІХУ!!!!

